

Ordeverstoorers

Een serie debatten over de inrichting van Nederland

De Balie, maandag 25 januari 1999, 20.30 uur

Asfalt of glasvezel

Over nieuwe technologie en ruimtelijke ordening

De nieuwe informatie-technologie zou zich de komende jaren wel eens kunnen ontpoppen als de grootste ordeverstoorder van de nationale ruimtelijke ordening. Binnen vijf jaar zullen de ruimtelijke effecten van het internet als sociaal-economisch netwerk in alle hevigheid merkbaar worden. Nu zijn er al enkele dingen zichtbaar: De steden blijken een vruchtbaar kennisnetwerk, kraamkamer voor startende ondernemingen die toepassingen ontwikkelen voor de nieuwe technologie. Grote ondernemingen vestigen gezichtsbepalende afdelingen op prestigieuze locaties in de steden, en verplaatsen de ondersteunende functies naar goedkope locaties (in het buitenland). Voor de woonconsument lijkt de moderne informatietechnologie de aantrekkingskracht van zowel het platteland als de hoogstedelijke milieus te versterken. Hoe om te gaan met deze hoogdynamische technologie? Daarover praten we met bouwers, planners, bewoners, technici en de opstellers van de Vijfde Nota over ruimtelijke ordening.

"Informatie- en communicatie-technologie (ICT) fascineert. Het is een verhaal van ongekende vooruitgang in techniek, die een vergaande invloed heeft op de samenleving. ICT heeft de afgelopen dertig jaar zijn intrede

gedaan in onze dagelijkse woon-, werk-, en leefomgeving. Radio, CD, TV, PC, Internet, mobiele telefoon, het zijn de iconen van deze eeuw.

Tegelijkertijd is ICT een zeer ongrijpbaar fenomeen. Vrijwel niemand van de gebruikers is in staat om de werking van de gebruikte apparatuur te doorgronden en de makers van de technologie zijn zelf niet in staat om te vertellen hoe de technologie zich zal ontwikkelen. Kortom: een hoogdynamische onvoorspelbare technologie met ingrijpende maatschappelijke gevolgen." Uit: ICT & ruimtelijke ordening: Een bron van beroering, discussiepaper i.o.v. de RPD

Aan de horizon van de moderne informatietechnologie

Aan de hand van twee stellingen hopen we inzicht te krijgen in de vraag of de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën in ons tijdperk van internationale netwerken nog ruimte bieden voor ordening op nationaal niveau. Het is een verhouding die nog weinig ter discussie wordt gesteld: die tussen ruimtelijke ordening en nieuwe technologie.

Evenals bij de komst van de stoommachine, de auto, de telefoon en de televisie zijn ook over de gevolgen van de allernieuwste informatie- en communicatietechnologieën diverse mythes ontstaan. Zo zou dankzij het gereedkomen

stelling 1

Moderne informatietechnologie creëert een behoefte aan mobiliteit waarin niet kan worden voorzien.

van de digitale snelweg eindelijk het fileprobleem worden opgelost. Wij zouden thuis kunnen inloggen, aangesloten worden op een centraal netwerk en zonder ons te verplaatsen opdrachten van de baas

kunnen uitvoeren of aanwijzingen geven aan ondergeschikten. Wij zouden vanuit onze huiskamer virtueel aantrekkelijk aangeboden boodschappen kunnen bestellen, die vervolgens met grote bestelwagens door het hele land zouden worden bezorgd. Woon-werkverkeer zou daardoor verminderen en de daadwerkelijke toeloop op meubelboulevards en grootwarenhuizen zou niet meer nodig zijn.

De werkelijkheid blijkt anders. "Eerder zal ICT mobiliteitsgroei genereren, omdat dankzij ICT de tijd nuttig besteed kan worden, bijvoorbeeld via mobiel bellen of door met een laptop te werken. Wellicht dat ICT enigszins kan leiden tot spitsafvlakking, vooral door de grotere keuzevrijheid van het reistijdstop.

Dit programma werd mede mogelijk gemaakt dankzij bijdragen van de Nationale Commissie voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling en het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Informatie: katrien.de.klein@balie.nl of (020) 553 51 51.

ontwerp: Jan Boeijink
druk: De Raddraaier

Ordeverstoorers

Een serie debatten over de inrichting van Nederland

De ruimtelijke geschiedenis van een land kan, net als die van een huishouden, in twee gebaren worden samengevat: orde aanbrengen en orde verstoren. Wie een huis inricht brengt orde aan. Wie er daarna in leeft, kranten leest en weer in elkaar vouwt, eet en servies afwast, een stoel aanschaft, een muurtje afbreekt, die verstoort en herstelt de orde in voortdurende afwisseling. Zo ook kenmerkt de ruimtelijke inrichting van ons land zich door de dynamiek van orde verstoren-aanbrengen-verstoren. In deze tijd echter lijken de pogingen van overheidswege tot het aanbrengen en bewaren van ruimtelijke ordening moeilijker, en de verstoringen manifesteren zich krachtiger dan ooit.

maandag 25 januari 1999, 20.30 uur:

Asfalt of glasvezel

Over nieuwe technologie en ruimtelijke ordening

Met medewerking van ondermeer: Jaap van Till (Stratix Consulting Group en Technische Universiteit Delft), Toon van der Hoorst (Adviesdienst Verkeer en Vervoer, Ministerie van Verkeer en Waterstaat), Marcel Bullinga (Senior Adviseur digitale strategie Directie Informatiemanagement & Organisatie, Ministerie VROM), Oetsge Atzema (vakgroep ruimtelijke economie, Rijksuniversiteit Utrecht), Frans Vogelaar (Kunsthochschule für Medien, Keulen)

Kaartverkoop en telefonisch reserveren

Reserveren: (020) 5535100. Ma t/m do van 14.00 - 20.00 uur, vr van 14.00 - 22.30 uur en za van 17.00 - 22.30 uur. Reserveren kan vanaf een maand van tevoren. Reserveringen vervallen een half uur voor aanvang.

Toegangspreis: f12,50 (f10,00 met CJP, Pas65, Stadspas, Studentenkaart). Kassa open: ma t/m do van 17.00 - 20.30 uur, vr en za van 17.00 - 23.00 uur. Bij aanvangstijden die hierbuiten vallen: anderhalf uur van tevoren.

de Balie

Kleine-Gartmanplantsoen 10, Amsterdam

De overcapaciteit van het wegennet buiten de spits is zeer hoog en biedt dus volop mogelijkheden voor een zeer omvangrijke mobiliteitsgroei. In het meest extreme geval wordt twee uur file per dag vervangen door vierentwintig uur per dag 'net geen file'. Uit: ICT & ruimtelijke ordening: Een bron van beroering, discussiepaper i.o.v. de RPD

"Helaas geldt voor de technologie één onontkoombare wet: als de meest revolutionaire uitvindingen worden, houden ze op toegankelijk te zijn. De technologie is in aanleg democratisch, omdat ze iedereen dezelfde diensten belooft, maar functioneert uitsluitend als alleen de rijken er gebruik van maken. Toen een trein er twee uur over deed om van A naar B te komen, verscheen de auto op het toneel en was je er in een uur. Daarom was hij peperduur. Maar hij werd nog niet toegankelijk voor de massa of de wegen zaten dicht en de trein was weer sneller. Als je aanvaardt dat je niet bent bevoorrecht, ben je er met het openbaar vervoer eerder dan de bevoorrechtten." Uit: Op reis met een zalm van Umberto Eco

Schier eindeloze netwerken van glasvezelkabels onder de grond en permanent rondom onze planeet cirkelende satellieten bepalen in de toekomst het gebruik van de ruimte. Wij zijn niet langer gebonden aan landgrenzen en ook werelddelen vormen geen afgesloten eenheden

meer. Het woord globalisering is niet meer weg te denken uit het hedendaags vocabulaire.

"The increase in speed of world-wide information networks and transport systems (digital networks, air transport) creates a distinction between spaces that are local and those that are global.

We are experiencing today not only a privatisation but also an atomisation of electronic media on a local scale, with for example the multiplication of local tv-channels or radio stations. On the other hand, global and local spatial hierarchies intermingle in urban agglomerations. Some urban fragments (banking- and trade-fair districts, airport surroundings etc.) gain qualities of 'global' performance and can be seen as part of a 'global urban condition'. Elizabeth Sikiaridi & Frans Vogelaar: soft urbanism / public media urban interfaces, in LAB, Jahrbuch der KHM.

In wereldsteden als Los Angeles, New York en Tokyo verrijst de een na de andere werktoren

boordevol moderne technologie. Ook aan de randen van Amsterdam ontstaat hoogbouw waarin bedrijven voor telecommunicatie en hoogwaardige informatietechnie-

ken worden gehuisvest.

"ICT maakt het mogelijk om kennisverwerving, marketing en management fysiek los te maken van productie-eenheden. Dat staat haaks op de ontwikkeling tot begin jaren negentig, waar veel bedrijven door de schaalvergroting van hun productieprocessen zich gedwongen voelden om hun hele organisatie mee te verhuizen. Zo verhuisden de kranten begin jaren zestig en zeventig hun redacties mee met de drukpersen naar de rand van de steden. De recente verhuizing van het hoofdkantoor van Philips naar een hoogstedelijke Amsterdamse locatie laat de tegenbeweging zien.

Een onderschatte vestigingsfactor voor de kennisintensieve en

stelling 2

Moderne informatietechnologie en de daarmee gepaard gaande economische schaalvergroting leiden tot onstuitbare concentraties van functies in urbane centra en leegloop van het achterland.

strategische onderdelen van ondernemingen is het belang van vruchtbare netwerken. Innovatie ontstaat vaak op plaatsen waar kennisdomeinen elkaar overlappen, waar in netwerken soepel kennis uitgewisseld kan worden. Hoogstedelijke milieus zijn door hun grote diversiteit

aan netwerken daardoor een aantrekkelijke vestigingsplek voor kennisintensieve onderdelen van bedrijven." Uit: ICT & ruimtelijke ordening: Een bron van beroering, discussiepaper i.o.v. de RPD